Nimet yumakları: Kurbanlıklar

İzmit'ten Halit ÇAMLIK: "Kurban olarak neden koyun, keçi, sığır ve deve tercih ediliyor? Diğer hayvanlar neden Kurban edilmiyor? Bu çerçevede Zümer Sûresinin 6. âyetini açıklar mısınız? "

Koyun, keçi, sığır ve deve isimleriyle bilinen erkekli-dişili "sekiz eş" hayvanı, kurban edilebilecek hayvanlar olarak tercih ve tayin etme işinde tek yetkili şüphesiz Kur'ân'dır.

İslâmiyet öncesi câhiliye Arapları bazı hayvanları bazı şartlarla haram sayarlar, yemezlerdi. Meselâ beş defa doğuran ve beşinci yavrusu da dişi olan deveye "bahîra" derler ve yemezlerdi. Bu hayvanların kulaklarını çenterler; etini yemezler, sütünü sağmazlardı ve bu hayvanları putlara bırakırlardı. Sâibe dedikleri yine bir kısım develeri putlar namına serbest bırakırlar; sütünü içmezler ve sütünü sadece misafirlere ikrâm ederlerdi. Biri erkek, diğeri dişi olmak üzere ikiz doğuran koyun veya deveye vasîle derler ve erkek yavruyu puta kurban ederlerdi. On nesli dölleyen erkek deveye hâm derler; etini yemezler, serbest bırakırlardı.

Kur'ân bu bâtıl anlayışları kökünden reddeder: "Allah bahîra, sâibe, vasîle ve hâm diye bir şey meşrû kılmamıştır. Fakat kâfirler, yalan yere Allah'a iftira etmektedirler ve onların çoğunun da kafaları çalışmaz."1

Kur'ân aynı anlayışı şu âyetlerde de reddederken "en'âm" dediği her yanı birer nimet yumağından ibaret olan kurbanlık hayvanların hangileri olduğunu da isim isim açıklar: "En'âmdan yük taşıyanı ve tüyünden döşek yapılanları yaratan O'dur. Allah'ın size verdiği rızıktan yeyin, şeytanın ardına düşmeyin; şüphesiz o sizin için apaçık bir düşmandır. (Onlar) sekiz eştir: Koyundan iki, keçiden iki… De ki: O, bunların erkeklerini mi, dişilerini mi, yoksa bu iki dişinin rahimlerinde bulunan yavruları mı haram etti? Eğer doğru iseniz bana ilimle söyleyin. Deveden de iki, sığırdan da iki (yarattı.) De ki: O bunların erkeklerini mi, dişilerini mi, yoksa bu iki dişinin rahimlerinde bulunan yavruları mı haram kıldı? Yoksa Allah'ın size böyle vasiyet ettiğine şahit mi oldunuz?"2

Görüldüğü gibi bu âyetlerde Kur'ân koyunu, keçiyi, sığırı ve deveyi "sekiz eş nimet

hayvanı” sıfatıyla isim isim zikreder ve bunların bazısını bazı şartlarda haram sayan bâtıl inançları kınar, kökünden söküp atar.

Kur’ân, sizin bahsettiğiniz âyette de bu “sekiz eş” hayvanın Allah’ın rahmet hazînesinden insanlar için “indirildiğini” kaydeder. Âyet şöyledir: “Allah sizi bir tek nefisten (Âdem’den) yarattı, sonra ondan da eşini yarattı. Sizin için hayvanlardan sekiz eş indirdi.”3

Bu âyette “sekiz eş yarattı” ifâdesi yerine, “sekiz eş indirdi” ifâdesinin tercih edilmesi üzerinde yoğunlaşan Üstad Bedîüzzaman hazretleri, sekiz tür mübârek hayvanın biz insanlık için sırf rahmet hazînesinden, yani Cennetten sırf nimet olarak indirildiğini ve gönderildiğini kaydeder. Öyle ki, o mübârek hayvanlar bütün cihetleriyle bütün insanlığa nimettir. Kılından ve yününden evler, ev malzemeleri, çadırlar ve elbîseler; etinden güzel ve lezîz yemekler; sütünden, yağından, yoğurdundan benzersiz derecede faydalı ve sıhhî gıdâ ürünleri; derilerinden giysiler, kürkler, ayakkabılarâ€¦ Ve hattâ gübrelerinden ziraat bitkilerinin rızkı, yiyeceği ve kullanacağı mineraller ve insanların gerek tezek olarak, gerekse bio-enerji olarak yakıtı elde edilmektedir ki, bu yönleriyle bu mübârek hayvanlar insanlık için cisimleşmiş birer nimet külçesi ve rahmet yumağıdır.

Üstad Bedîüzzaman’a göre, onun içindir ki, yağmura “rahmet” dendiği gibi, bu hayvanlara da “en’âm” denmiştir. Yani nasıl ki rahmet cisimleşmiş yağmur olmuş; nimet de cisimleşmiş keçi, koyun, öküz ile manda ve deve şekillerini almışlar. Gerçi bu hayvanların maddeleri ve cismânî vücutları dünyada yaratılıyor. Fakat nimet sıfatı ve rahmet mânâsı bu hayvanlarda, maddî vücutlarının tamamen üstüne çıktığından; “enzele” (=İndirdi) tâbiriyle anlaşılıyor ki, Hâlık-ı Rahîm bu mübârek hayvanları doğrudan doğruya rahmet hazînesinin birer hediyesi olarak, yüksek rahmet mertebesinden ve mânevî ve ulvî Cennetinden yer yüzüne indirmiştir.

Üstad Bedîüzzaman hazretleri bunu şöyle örneklendirir: Nasıl ki bazen çok kıymetsiz bir maddeye çok kıymetli bir san’at nakşedilebilir. Bu durumda o şeyin maddesi nazara alınmaz ve ona san’at noktasında kıymet verilir. Bazen de bunun tersi olabilir. Aynen bunun gibi bazen cismânî bir maddede o kadar nimet ve rahmet mânâsı bulunur ki, yüz defa maddesinden ziyâde ehemmiyetli oluyor. Âdetâ cismânî maddesi gizlenir; hüküm nimet cihetine bakar.4

Diğer yandan; sivrisinekten yılana, akrepten kurta ve arslana kadar insanlara zarar veren ve korku salan bir yığın hayvana karşı; koca manda, koca öküz ve koca deve gibi mahlûkât insana son derece itaatkâr, insana boyun eğmiş, insanın emrinden çıkmıyor. Hattâ zayıf çocuğa kocaman bir devenin yuları verilirse, koca devenin

küçük çocuğa itaat ettiği görülüyor.

İşte Kur'ân, "Allah sizin için sekiz eş en'âm (nimet hayvanları) indirdi" Âyetiyle mânen bildiriyor ki: Bu mübârek hayvanlar dünya hayvanları değil ki vahşet versin, korku salsın, zararı dokunsun! Bu hayvanlar bir mânevî Cennetin hayvanlarıdırlar. Onun için her yönüyle faydalı ve zararsızdırlar. Çünkü bunların nimet ciheti yukarıdan, yani rahmet hazînesinden indiriliyor. Nitekim bu hayvanların yaşamaları rızık ile mümkündür. Rızıkları ottur. Otların rızıkları yağmurdur. Yağmur ki hayat kaynağıdır, rahmettir ve rahmet cihetiyle elbette semâdan gönderilmektedir. Kur'ân'ın "Rızkınız semâdadır"5 âyeti de buna işâret ediyor.6

Öyle ise denilebilir ki, zâten Cennetten indirilen bu hayvanlar Allah için kurban edilmekle aslında ölmüş olmamakta, yok olmamakta, hayattan gitmemekte; bilakis, bir nevî şehâdet rütbesi kazanarak yine Cennete gitmektedirler.

Dipnotlar:
1.Mâide Sûresi: 103
2.En'âm Sûresi: 142, 143, 144
3.Zümer Sûresi: 6
4.Lem'alar, s. 368
5.Zâriyât Sûresi: 22
6.Lem'alar, s. 368, 369